

Bijdrage aan rondetafelgesprek over stikstof met TK-cie LNV, 21 juni 2021

Dr. Martin C.H. Scholten

Op 8 juni 2020 bracht het adviescollege Stikstofproblematiek o.l.v. Remkes het eindadvies 'Niet alles kan overal' uit. Dat advies staat nog als een huis: de stikstofproblematiek vraagt om een structurele aanpak, stevige stappen, goed doordacht en met oog voor gebiedspecifiek maatwerk. Alleen dan kan de uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden in 2030 (ten opzichte van 2019) worden gehalveerd, opdat de natuur voor 2050 geloofwaardig en aantoonbaar kan herstellen van de stikstofproblemen. Van belang is het vraagstuk te bezien vanuit het bredere perspectief en in samenhang met de grote opgaven die aan de orde zijn, te weten: het behoud van de kwaliteit van de leefomgeving, herstel van biodiversiteit, de water en klimaat opgaven, de transitie naar duurzame energie en de transitie van de landbouw. Ten aanzien van landbouw is het advies daarbij ook een bedrijfs specifieke benadering te volgen. Daarmee valt meer winst te behalen dan met generieke voorschriften voor een emissiearme landbouwpraktijk. Ruimte voor vakmanschap en ondernemerschap om te komen tot een aanpassing van de landbouw op maat, passend in en verbonden met de omgeving, met een verdienstelijk toekomstperspectief.

Het 'advies van Remkes' inzake landbouw laat zich samenvatten in 5 M's:

- **Mineralen in balans:** met een afgepaste bemesting en diervoeding worden verliezen (emissies) voorkomen, aan de hand van een 'Afrekenbare StoffenBalans' gekoppeld aan een systematiek van prestatie indicatoren. In de huidige landbouwpraktijk gaat ruim 40% van de gebruikte stikstof verloren naar bodem, water en lucht.
- **Moderniseren mestbeleid:** cruciaal is dat we niet langer sturen op "mestoverschotten", maar op kwaliteit van bemesting in een kringlooplandbouw met een organische bemesting van plantaardige en dierlijke oorsprong die de bodemkwaliteit integraal verbetert. Ofwel een uitfasering van de drijfmest en bemestingspraktijken zoals we dat nu kennen. Dat vereist een grondige modernisering van het Nederlandse mestbeleid, vanuit een integrale benadering en verankerd in een nieuwe mestwetgeving.
- **Maatwerk in ruimtelijke inrichting:** met een landbouw die past bij de natuurlijke bodemvruchtbaarheid en omgeving, van ecologisch meest efficiënte productie op goede landbouwgronden tot aangepaste productie op meer marginale gronden, en 'natuurbuurboederijen' rond natuurgebieden
- **Minimaliseren lokale natuurbelasting:** door nabij natuurgebieden specifieke bronnen met een grote ammoniak vracht te saneren
- **Meten is beter weten:** naast het verbeteren van de rekenmethodiek (zoals voorgesteld door de commissie Hordijk), is het essentieel dat er een geavanceerd meetnet wordt ontwikkeld om de actuele stikstof situatie in het landelijk gebied te bewaken.

Helaas constateren we dat op deze kernelementen van het advies van Remkes nog niet zo veel initiatieven zijn genomen, waardoor kostbare tijd verloren gaat. De "Afrekenbare Stoffenbalans" is nog maar net in een verkennende fase in ontwikkeling genomen, de nu voorziene herziening van het mestbeleid is meer incrementeel dan structureel, over het maatwerk in ruimtelijke inrichting wordt wel veel gesproken maar wordt nog weinig doorgepakt, de sanering van veehouderij is meer generiek van aard dan specifiek gericht op de meest kritische ammoniak bronnen, en er wordt wel gewerkt aan de verbetering van de modellen maar niet aan de ontwikkeling van een modern meetnet.

Wel heeft de stikstof problematiek een boost gegeven aan de wetenschappelijke kennisontwikkeling in de geest van het advies van Remkes, de kennisbasis om meer doordacht en verfijnd te handelen wordt met de dag steviger. Er wordt keihard gewerkt aan een stelsel van kritische prestatie indicatoren voor kringlooplandbouw gericht op het verwezenlijken van integrale doelen i.p.v. voorschriften hoe je moet boeren, met een spectrum aan mogelijkheden om de emissie van stikstof en broeikasgassen te reduceren via bemesting en diervoeding afgepast aan omstandigheden. Er verschijnen interessante kaarten voor een ruimtelijke inrichting van de buitengebieden op maat, en er worden methoden ontwikkeld om piekbelastingen te identificeren als hulp voor een slimme sanering van meest relevante bronnen. Er is een aanpak ontwikkeld om tot gebiedspecifieke oplossingen te komen (stikstofkompas-NL). Op de achtergrond wordt gewerkt aan fijnmazige meetsystemen met moderne sensoren waarmee goed bruikbare informatie kan worden verkregen over hoe de situatie er voor staat en verbetert.

Daarnaast loopt er onderzoek naar de gevolgen van de overschrijding van kritische drempelwaarden voor verschillende natuurtypen, en naar de versterking van de robuustheid van het Natuur Netwerk Nederland.

Kortom, de kennis en kunde wordt verder ontwikkeld om op het advies van Remkes door te kunnen pakken. De politiek is aan zet om in de komende regeerperiode daarmee echt aan de slag te gaan. Doelmatig, doeltreffend en handhaafbaar. Met een gezond perspectief: volop innoveren om te reconstrueren waar het kan, alleen daar saneren waar het moet.

Niet alles kan overal, maar met maatwerk kan wel veel worden bereikt.

